

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

V. Quandonam aliquis non tenetur testificari: & ad quid obligetur qui
falsum testimonium dixerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

C A P U T V.

*Quandonam aliquis non tenetur testificari: ad
quid obligetur qui falsum testimonium
dixerit.*

I. **A**LIQUOS jam attigimus casus, quibus occurrentibus non tenetur aliquis testificari etiam requisitus, citatus, & sub pena excommunicationis obtestatus. Nimirum primò si nulla præcessit infamia aut indicia ad hanc revelandi obligationem sufficientia, neque semiplena probatio. Secundò, si quis rem cognoscat per confessionis sigillum. Tertiò, si sciat per secretum naturale & fiduciarium ab ipsa Parte, quæ consilii, vel opis imploranda causâ suâ aperuerit delictum; quo præsertim secreto tenentur Advocati, Medici, Chirurgi, obstetrics, intimi amici. Secus verò sentiendum, si reus suam malam significasset voluntatem ante admissum delictum; non enim fas est captare consilium ad malè agendum. Quartò si quis probabilius credit, in alios esse qui rem sciant, adeò ut solus & unicus futurus sit testis. Casum istum Lessius lib. 2. de justit. cap. 30. dub. 6. num. 3. extendit pariter ad illum qui rem novit cum aliis duobus aut pluribus testibus, quorum nemo adhuc testificandus sit. Sed hanc extensionem non admittendam duco, quanvis ibi Lessius hanc esse communem doctrinam dicat. Si enim nemo teneretur primus testificari, magna sequeretur criminum impunitas, & ex impunitate licentia; cùm in omni inquisitione fieri aliter non possit, quin aliquis testis primus deponat, sublatoque primo teste nullus dici possit vel esse secundus aut tertius. Quintò, qui scit rem de qua inquiritur, factam fuisse sine culpa saltem mortali, ut si qui furti accusatur, rem subripuerit titulo justæ compensationis; aut homicidium de quo inquiritur, fuisse factum cum moderamine inculpatæ tutelæ. Sextò, si ex revelatione ipsi testi, aut ei conjunctis personis grave damnum impenderet. Septimò si quis rem audiuit à levibus, nec fide dignis hominibus. Octavò, si quis sit consanguineus aut affinis delinquentis, argumento legis 4. D. de testib. Quidam hoc limitant in secundo gradu, sed plures cum Avila in quarto gradu inclusivè, usque ad quem protenditur incestus & impedimentum nuptiarum dirimens. Et hoc æquitati & familiarum Gentilium expetenda paci consentaneum est: hinc tamen excipienda crimina Majestatis, aliáve quæ in publicam perniciem se propagarent. Nonò, si quis sit de familia, & domesticus ejus qui

K k k 3 deliquit

deliquerit, juxta Angelum, Sylvestrum & complures alios. Et utique veteri Romanorum iure servi compelli non poterant, ut adversus dominos testimoniū ferrent, ut inter alios docet Cornelius Tacitus circa Libonis accusationem sub Tiberio Principe, lib. 2. Annalium. Huc spectat lex 8. C. de testib. relata in cap. *Siteses*, §. *Servi neque*, 4. quæst. 3. * Repelluntur pariter ab accusationibus & testimonio cohabitatores inimicorum, cap. *Repelluntur*, de accusat.] Decimò, si illi à quibus aliquis rem uti gesta est accepit, jam deposituerunt; hujus enim supervacanca foret depositio.* Sciendum verò prædictos à judice citatos, & præmisso juramento interrogatos, posse, inquit etiam secreto naturali astrictos teneri secreti fidem servare, & quam sciunt veritatem occultare, utendo aequivocationibus & restrictionibus mentalibus, qualis hæc esset, negando se rem scire, apud se cogitando, quam reneantur cum offensa Dei declarare. Neque enim eousque devitandum est mendacium, ut ejus vitandi causâ fiducia publica violetur, ipsumque jus divinum & naturale perfringatur; quamvis ubi justa necessitas non urget, aequivocationum usum esse prohteamur abusivum, nec esse à veniali culpa unquam immunem. Repugnat enim naturali simplicitati & animorum sinceritat, Nolim equidem omnia mendacia quæ de sancta vidua Judith sacrae Pagina commemorantur, ab omni peccato justificare: sed profitendum est, neque Angelum Raphaëlem, neque Christum ipsum potuisse venialiter unquam peccare.]

I I. Indubitatum est, calumniosum testem, aut falsum etiam per vel suppressionem in præjudicium Partis, quanvis nihil falsum positivè protulisset, ut si filuerit reum, contra quem testificatus est, fuisse primum injulta conquerentis aggressione lacessitum, non modò peccare mortaliter, tum propter injustitiam, tum ratione perjurii; sed etiam teneri ad reparationem damni, si modò in istud efficaciter influxerit. Quod idcirco addo, quia fieri potest ut damnum efficaciter non causaverit, et si gravissime deliquerit, ideoque reparare non teneatur. Si enim contingat ut anteriores testes admissi, neque à reo recusati, sufficienter eadem calumnia reum oneraverint, adeò ut iste additivis & supernumerariis condamnationem ab aliis dudum efficaciter causatam non auxerit, non potest censi condemnationis author, neque obligatus ad eam reparandam. Aliud tamen judicandum, si testis iste in commune cum aliis qui præcessere testibus, aut cum actore ipso, seu accusatore conspirasset: si enim efficaciter in damnum ab accusatore & præcedentibus testibus illatum contribuisset, singulique eorum in solidum tenerentur id omne damnum resarcire, tum honorarium, tum pecuniarium. Similis ratio & decisio est in eo Judice vel Consiliario qui præcedentium injusto judicio suum addidit suffragium, si nullā habita communi confiratione suffragia præcedentia erant in sufficiente ad validum judicium numero, neque causam dedit anterioribus iniqui suffragii, & si reliquis insequentibus Consiliariis existentibus

tibus una cum eo in sufficienti numero ad elidenda anteriorum suffragia, non fuerit author iniusti suffragii. Ita Navarra in Manual. cap. 17. num. 18. Lessius lib. 2. cap. 30. dub. 7. Bonacina tom. 2. disp. 10. quæst. 3. punct. 3. n. 15. & S. Antoninus citans & sequens Paludanum & Ricardum; cuius Sancti Archiepiscopi verba illa sunt: *Si sine consilio vel mandato fuisse nibilominus facta rapina vel damnificatio, & nihil amplius per illa est additum, non tenetur nisi quantum ad eos ex rapina pervenit. Si vero aliquid aliud ex mandato vel consilio factum est, ad illud amplius tenentur in solidum. His omnibus facem prætulit S. Thomas in 4. dist. 15. quæst. 1. art. 5. ad 3. quæstiunculam, ubi duo ista tradit necesse esse concurrere, ut consulens tencatur ad restitutionem: Primo ut probabiliter credat consilium suum fuisse efficax; deinde quod sine eo injusta ablatio commissa non fuisset. Atqui eadem militat ratio non modò in consulente, sed etiam in alio quovis cooperante in damnum tertii, qualis est testis. Verumtamen Officiales ac Judices, sive inefficaciter concurrent in damnum tertii, cuius omnis efficacitas & influxus refundi debeat in collegas, qui sine prævia cum ultimis conspiratione damnum intulerant; sive etiam nihil cooperati fuerint in malum, sed cum spes probabilis esset, quod si in oppositum instituerint, collegas qui priores sua efficaciter ad malum suffragia contulerunt, ab injusta sententia revocassent: hoc supposito, etiam posteriores, qui per se ad injustum damnum non influere, centendum est in defectum priorum restitutioni pariter obnoxios esse. Pro certa enim regula tenendum est, ceteros qui cum potuissent damnum proximi impeditre, noluerunt impeditre, peccalè quidem contra charitatem, non tamen adstringi restitutioni: sed Officiales qui cum potuissent damnum injustum impeditre, per segnitiem tamen non curarunt impeditre, non modò contra proprium officium peccasse, sed etiam damnum ipsum teneri refarcire, cui sive per malitiam, sive per segnitiem noluerunt obstatere, cum impeditre potuissent. Sed ubi nulla erat probabilis spes impediendi, cessat ibi restituendi obligatio.*

III. Porro nulla & futile ratio est eximendi ab obligatione reparandi damnum illatum, si quis dicat: *Si hoc damnum non intulisse, alius indubitate hoc idem intulisset. Cùm enim omne damnum injustè causatum authorem suum obliget ad restitutionem, nihil inde sequitur, nisi hoc unum: Si damnum me nullum inferente alius id intulisset, immunis essem ab onere reparandi, quod alter damnificans in se unum transtulit; sed quia præveni alterius malitiam, illa obligatio mihi uni incumbit: ille verò cuius malitiam præveniendo inefficacem reddidi, nulli est obnoxius restitutioni.*

IV. Evenit nonnunquam ut testis in judicio falsitatem alteri damnosam dicat, putans tamen ex memoria confusione verum se dicere. Iste difficultati respondet S. Thomas 2. 2. quæst. 70. art. 4. ad 1. quem sequitur ibi Caecilius & S. Antoninus 2. p. tit. 1. cap. 19. §. 7. Sylvester verb. *Testis, quæst. 8,*

quæst. 8. sub fin. Dominicus Sotus lib. 5. de just. quæst. 7. art. 4. ad 1. Nævar. in Manual. cap. 25. num. 40. & passim recentiores, si testis ejusmodi moralem ad recordandum & testificandum adhibuerit diligentiam, excusari à mortali culpa. Quibus addunt locis citatis Caietanus, & Sotus, & Reginaldus lib. 24. cap. 3. sect. 5. num. 45. esse quoque immunem ab obligatione reparandi damni exinde sequuti. Non enim tenetur ex re accepta, cùm nihil alieni retineat. Neque ex conventione ulla, neque ex iusta damnificatione, cùm sit à culpa immunis; quia ejus memoria lapsus est merè naturalis, ut supponitur, eoque tempore invincibilis. Sed si intervenerit aliqua in credendo levitas, aut in premeditando negligentia venialis, vult ibidem Soto teneri ad restituendam aliquam damni partem pro modulo culpæ hujus venialis.

V. Idem tamen postquam se falsum deposituisse animadverterit, tenetur Partem pro qua testificatus est admonere ut restituat. Sed si Pars neglexerit, aut neglectura certò prævideatur, debet suum testimonium coram Judice revocare, sive in continenti, quod unum approbat cap. *Præterea*, in fin. de testib. cogend. sive etiam ex intervallo, quod videtur eod. cap. rejici; quia tunc facile præsumitur ad hoc inductus ab ea Parte cujus interest. Sed *Glossa* ibid. verb. *In continenti*, & Oltiensis, & Joan. Andreas hoc relinquunt arbitrio & prudentia Judicis expendentis qualitatem personæ retractantis, cum aliis circumstantiis, ad admittendam vel rejiciendam quæ ex intervallo fit retractationem: saltem valebit retractatio ad debilitandam priorem falsitatem. Reginaldus tamen loc. cit. ejusmodi testem eximendum censet ab hac apud Judicem retractatione post intervallum, si ei periculum exinde aliquid probabiliter formidetur, cùm supponatur falsum ex animi errore inculpabili deposituisse; ubi enim damnificatio fuit inculpata, nullus est poenæ aut obligationi restituendi locus, si quis inde ditor non evaserit, juxta legem 2. Cod. de petit. heredit.

V 1. Ubi verò testis malitiæ falsum depositisset, tenetur omne inde resultans damnum reparare, etiam cum propriæ vitæ periculo. Atque ita si ex falsa depositione reus versetur in periculo vitæ, tenetur testis, sicut & calumniosus accusator, Judicem certum facere de calunnia & falsitate, omnemque operam adhibere ut reum eripiat, etiam cum periculo propriæ vitæ: nam in pari discrimine potior est innocentis conditio quam calumniatoris, aut alterius qui suā malitiā immetitum hominem in id periculum adegit. Navarra cap. 25. vers. 17. Quo loco addit, eum qui aliquem occidit, de quo alius accusatus & incarcerated periclitatur de ultimo supplicio, non videri obligatum seipsum prodere cum pari periculo. Id ego non alter approbaverim, nisi quando homicidium factum fuisset sine delicto mortali, ut si occidisset se vel sua adversus aggressorem defendendo; alioquin magis approbaverim contrariam Medinae ibidem à Navarra citati opinionem, ut teneatur injustus occisor seipsum deferre ad innocentem falso

falso accusatum eripiendum discriminari. Ratio quā suadeor, hæc est, quia tibi par imminet periculum, iustitia exigit ut innocens eripiatur cum periculo & damno delinquentis, si aliter occurri non possit. Praeterea potest ea cautio adhiberi, quā delinquens se periculo subducat; præparatis enim omnibus ad fugam requisitis, potest apud publicum notarium coram testibus fium prodere scelus ad eripiendum discriminari quem seit innocentem, & mox fugam capessere. Aut etiam potest per privatam scripturam à se & fidis testibus subsignata rem uti est revera declarare, & Presbytero quasi Confessario pro sua conscientia quiete mandare, ut postquam fugam capessiverit, Icriptum illud apud Judicem confignet, qui auctum Presbytero juridicum expedit ejus configurationis. Legimus de Sancto Conrado Placentino, ipsum adhuc venationi ferarum & secularibus oblectamentis addictum jussisse aliquando vepres in quibus fera latitabant succendi, sed perlatum vento ignem ultra quam voluit proximos agros foedo incendio devastasse. Cumque homunculus ex insima plebe hujus incendiī suspicione captus, & vi tormentorum factum quod non commiserat confessus, damnatus ad supplicium fuisse, tum demum Conradum conscientia excitatum se reum palam confessum fuisse, & divenditis facultatibus suis illata, damna compensasse, redactumque ad extremam paupertatem humanis rebus nuntium remississe.

VII. Quum agitur de avertendo publico imminentे damno gravi, vel de liberando particulari reo ob gravem calumniam in causa criminis periclitante, non excusat prædictæ causæ ab obligatione testificandi, excepta notitia per Sacramentalem Confessionem habitâ, aut gravi damno imminentे illi qui testimonium ferret. Vide S. Thomam 2. 2. quæst. 70. art. 1. Sylvesterum verb. *Testis*, §. 8. Sotum lib. 5. de justitia, quæst. 7. art. 1. Navarram cap. 18. num. 34. Toletum lib. 5. cap. 59. num. 2.

VIII. Postremo circa probationem per testes sic decernit Ludovici XIV. Constitutio anni 1667. tit. 20. art. 5. Si in una eademque instantia pars multas formet petitiones, de quibus nulla extet probatio, aut probationis initium per scripturam, illæque petitiones simul conjunctæ summam excedant centum librarum, ista non poterunt testibus verificari, quanvis sint diverse summe ex differentiis causis vel temporibus provenientes: hoc tamen excepto, si jura procederent ex successione, donatione, aut aliquoquin ex differentiis personis. Si igitur Pars ad probationem per testes admitti prohibetur, multò minus admitti licebit ad verificandum proprio juramento.